

Host

román

dům pod náměstím Markéta Hejkalová

**dům pod náměstím
Markéta Hejkalová**

host 2022

*Kniha vychází z příběhů skutečných lidí a domů,
ale změnila jsem je a propojila ve smyšleném celku.*

Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR

© Markéta Hejkalová, 2022

Cover illustration © Lucie Rašková, 2022

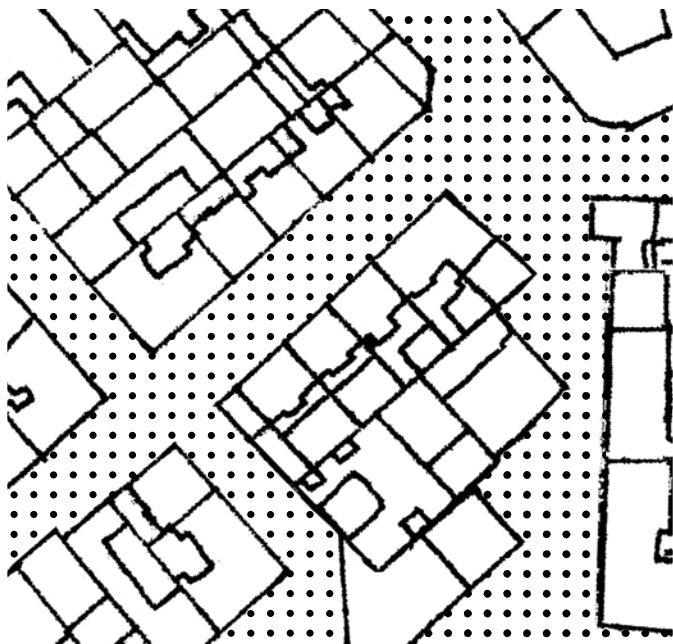
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2022

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1023-8 (PDF)

ISBN 978-80-275-0773-3 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0774-0 (MobiPocket)

my domy

My domy žijeme déle než lidé, někdy i o stovky let. V tom se lišíme, ale v něčem se vám lidem zase podobáme. Stejně jako vy ani my si nepamatujeme chvíli, kdy jsme se octly na světě, ani co bylo před námi. To, co se stalo před první písemnou zmínkou, se nepočítá. Ta pro nás domy znamená totéž, co pro vás lidi rodný list. Doklad, že jsme na světě a že z něj nemůžeme jen tak zmizet.

Podobáme se lidem i v jiných věcech. My domy máme okna a těmi pozorujeme, co se kolem nás děje, někdy se

mračíme a jindy usmíváme. A máme dveře a vy jimi vchá-
zíte dovnitř, do vlastních i cizích životů.

O domě kousek pod náměstím poprvé napsali v roce 1695. Mladá vdova Marie Alžběta Jeníková, rozená z Levenfel-
su, ho prodala Jindřichu Františku Klobásovi. Když lidé
svůj dům už nepotřebují, vymění ho za větší nebo novější.
Takové zacházení s lidmi se odsuzuje, ale s námi domy se
tak jednat může a nikdo se nad tím nepozastaví. Naštěstí
si opuštěné domy, stejně jako opuštěné lidi najde někdo
jiný, komu přinesou štěstí a radost.

Ale vdovu Marii Alžbětu Jeníkovou si po manže-
lově smrti dlouho nikdo nenašel. Jan Jeník ze Zásady
a Gemsendorfu byl sice šlechtic, ale z nevýznamného rodu,
a i v něm byl Alžbětin manžel černá ovce. Z domova musel
utéct, Alžběta se nikdy nedozvěděla proč, a živil se tím,
že lovil vlky, stahoval je z kůže a prodával kožešiny. Měl
nebezpečné řemeslo. Vlci ho mohli roztrhat, lesy byly plné
divé zvěře, a ještě divočejších lapků. Ale čím nebezpečnější,
tím výnosnější. Peněz měl dost, proto si také mohl koupit
dům pod náměstím, který pobořila velká povodeň, a na
jeho místě postavit nový.

Pak se Jan Jeník najednou ztratil. Vracel se od mistra
kožešníka z Kutné Hory s penězi, ale domů nedorazil. Zlé
jazyky se hned rozkmitaly. Že prý utekl, protože neměl
dost na splacení dluhu za dům — ten jim závistivci ne-
mohli odpustit —, nebo že i s penězi uprchl před ošklivou
a bláznivou manželkou do Ruska.

Marie Alžběta nebyla hezká, ale s mnohem starším
manželem byla šťastná a on zase s ní. Nemohla se dočkat

chvíle, kdy se muž vrátí ze svých nebezpečných cest, ona se mu schoulí v náručí a on jí bude v bezpečí u praskajícího ohně vyprávět o lesních šelmách a o vlčích kožiších, které si v Kutné Hoře nechávají šít vznešené dámy z Vídně a Terstu. Dokud byla s ním, netoužila po těch cizích městech ani nezáviděla cizím dámám, že ona sama vlčí kožich nemá. A také se ničeho nebála. Ani vyceněných vlčích zubů, ani falešných lidských úsměvů.

A pak bylo najednou po všem. Jana Jeníka našli přikrytého mechem a chvojím v mělké rokli na kraji lesa, pár kroků od Haberské stezky. Za hodinu by z toho místa došel pěšky domů. Že by ho tam zahrabali vlci a předtím mu sebrali váček s penězi?

Marie Alžběta tušila, že manželovi vrazi jsou místní. Možná ji potkávají na trhu, v duchu se jí vysmívají a nemohou se dočkat, až prodá dům a odstěhuje se někam, kde ji nebudou mít na očích. Sousedé se jí vyhýbali. Snad věděli o manželově smrti víc než ona a měli černé svědomí, snad se báli, aby je neuřkla. Jako by byla čarodějnice jenom proto, že zůstala sama ve velkém a smutném domě. My domy jsme jako obtisky svých obyvatel a Marie Alžběta se v noci v domě bála šramotů a stínů a ve dne ve městě lidských úšklebků.

Ráda by se odstěhovala třeba hned, ale neměla kam. Bratranec z Krupé ji nepozval, ať jde bydlet k němu na zámek. S nehezkou sestřenicí si nikdy nerozuměl a nestál o ni, ani když ovdověla. Vzal by si ji k sobě, ledaže by prodala dům ve městě a všechny peníze mu odevzdala. Lidé se Marii Alžbětě sice pošklebovali, že je bláznivá — ale tak pošetílá přece jenom nebyla.

Šedivé dny plynuly jeden jako druhý, prázdné a bez života, jen se starou, skoro hluchou služkou. Marie Alžběta

už začala přemýšlet, jestli by přece jen neměla bratrance poslechnout, dřív než se z té samoty zblázní doopravdy.

Ale pak, krátce před svatým Martinem, zaslechla na velkém podzimním trhu dvě zprávy. První z nedaleké Světlé, že prý se tam opravuje zámek pobořený Švédy. Na rozdíl od statku v Krupé byl ve Světlé skutečný zámek, s nádhernými komnatami a s věžičkami a obklopený rozlehlým parkem. Důležitější bylo, že na opravu si zámecký pán najal stavitele Svatoše, právě toho, který Alžbětě s manželem kdysi postavil nový dům.

Druhá zpráva říkala, že se ve městě chystá usadit nový mnišský řád.

Marie Alžběta koupila na trhu husu, poručila služce, ať ji upeče, zjedнала si povoz a rozjela se do Světlé pro Svatoše.

Po obědě mu řekla, že by chtěla rozšířit dům a v zadní části směrem k hradbám postavit konvent.

„Konvent?“ podivil se Svatoš.

„Prý se sem chystají bosí augustiniáni,“ odpověděla mu Marie Alžběta a hned dodala, že jim nechce stavět opravdový klášter, tak nesoudná není a ani by na to neměla dost peněz. Jen provizorní příbytek na prvních pár měsíců nebo let.

Vyšli zadními dveřmi na dvůr, pod nohy se jim pletly slepice. Svatoš měřil vzdálenost k hradbám, počítal, kolik plochy může zastavět, aby zachoval průchod, vyptával se, jestli by šlo přikoupit pruh sousedního pozemku shora. Tohle Marie Alžběta nevěděla. Myslela si, že Svatošovi prostě řekne, co chce: jídelnu a ložnici aspoň pro deset lidí. Až se za několik let mniši přestěhují do skutečného kláštera, mohl by v konventu vzniknout špitál, kde se budou léčit nemocní, kdyby do města nedejbože přišel

zнову mor. Ke špitálu bude patřit lékárna, ta se udělá z kvelbu do ulice. Stavitel si s tím už poradí. Jako by se dům dal postavit ze slov.

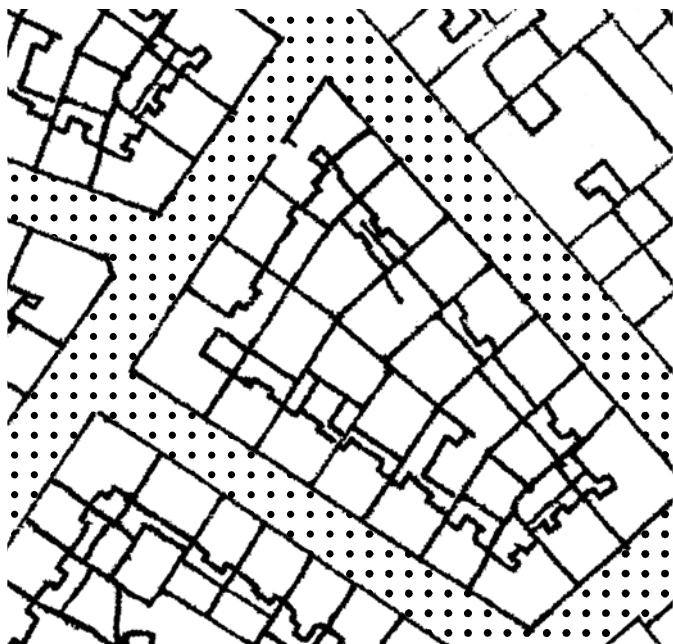
„Paní se hodlá bohatě provdat,“ usmál se Svatoš shovívavě, když všechny ty plány vyslechl a spočítal, kolik by přístavba zadního traktu mohla stát.

„To je v pořádku,“ přikývla Marie Alžběta vážně. Co nejdřív přikoupí pruh z horní strany, ještě před zimou začnou bourat a na jaře stavět. Domluvili se rychle i proto, aby Svatoš stihl odjet ještě za světla. V okolních lesích běhají vlci a číhají lapkové a na podzim se brzo stmívá. Ale Svatoš se k odchodu neměl, stál a hleděl do rohu dvorku na Marii Alžbětu. V zapadajícím slunci nebylo téměř vidět, že má tělo jakoby připosražené, dlouhé nohy nesou příliš krátký trup. Vlasy jí měděně zářily a vypadala skoro hezky.

Svatoš konvent dokončil ještě před létem, Marie Alžběta dala v kvelbu do ulice postavit regály pro lékárnu, ale mniši se do domu nenastěhovali. Napřed radní nechtěli o bosých augustiniánech ani slyšet. K čemu budou měšťanům žebraví mniši? Sami mají málo. Nakonec je přijmout museli, ale než aby je ubytovali u Marie Alžběty, radši je strčili do zvoníkova domku u řeky, kousek od kostela svaté Kateřiny, a později jim na náměstí koupili dům, kterému se říkalo U Zlatého beránka. Domy, co mají jména, se nad nás bezejmenné vyvyšují. Musím ale uznat, že tenhle je vyšší než já a nad jeho vchodem vystupuje z omítky chundelatý, zářivě zlatý beránek. Kvůli tomu ale radnice dům nekoupila. Jenom úplnou náhodou patřil švagrovi pana purkmistra. Peníze se mu hodily, protože si zrovna pořizoval hospodu na horním předměstí.

Marii Alžbětu to už netrápilo. Dům i s novým zadním traktem prodala a vdala se za stavitele Svatoše. Odstěhovali

se snad až do přístavního města Terstu. Svatoš jim tam prý postavil velký dům, aby se do něj vešli nejenom oni dva, ale také děti, které spolu měli, i když ani jeden z nich už nebyl nejmladší. Ale možná ty děti nebyly jejich vlastní, jen manželé poskytli domov sirotkům nebo se to celé přihodilo ještě jinak. Co se stalo před první písemnou zmínkou, se nepočítá.

lékárna

Ale po ní už ano. Od Marie Alžběty mě koupil Jindřich František Klobása. Podle jména měl být řezník, ale on vyráběl kočáry. Koupil mě proto, že stojím kousek od dolní brány a on se nechtěl kodrcat přes celé město, až bude vozit nové kočáry zákazníkům do Prahy, nebo dokonce do Vídně. Navíc mu padl do oka konvent. Tam si zařídil dílnu a nahoře v patře byt. S lékárnou si nevěděl rady, ale konšelé ho přemluvili, ať ji provozuje. Má přece tři dcery a ty se od mnichů snadno naučí míchat lektvary

a masti. Neměl je poslechnout — ale to pochopil, až když už bylo pozdě.

Napřed se zdálo, že mě s Klobásovou rodinou čeká veselý život. Na dvoře řehtali koně, v dílně se sušilo, máčelo, ohýbalo a lakovalo dřevo a také tam zvonily peníze, v patře voněly obědy paní Klobásové a v lékárně každou chvíli zacinkal zvonek na dveřích. Kupodivu tam spíš než staré babky chodili mladí muži — dcery mistra Klobáasy byly hezké a veselé. Ale pak ta nejmladší, nejhezčí a nejveselejší, Dorotka, s jedním z těch mladých mužů otěhotněla. Možná ho poznala dřív než v lékárně. Ke vši směle to byl příbuzný Marie Alžběty, mladý pan baron z Krupé. Dorotčina matka paní Klobásová si myslela, že je potkalo velké štěstí. Z Dorotky bude zámecká paní! Tak dlouho do manžela hučela, až zapřáhl koně do svého nejhezčího kočáru a vypravil se do Krupé.

„Co u nás hledáte, pane mistře?“ přivítal ho starý hrabě na schodech do takzvaného zámku, co nebyl o nic větší ani výnosnější než kdejaký statek v okolí. Dál ho nepozval. Měl Klobásovi za zlé, že koupil dům Marie Alžběty moc levně, za hubičku — jako by to byly jeho peníze a jeho starost.

„Přišel jsem kvůli našim mladým,“ řekl mistr Klobása rázně. Nebylo mu příjemné, že s ním nějaký pán z Nemanic mluví na schodech jako s pacholkem.

„Kvůli našim mladým?“ zeptal se hrabě jízlivě, protože od syna už o té lapálii věděl. „A copak by s nimi mělo být?“

„No přece...“ vážený měšťan a vyhlášený mistr kočárník zrudl jako žáček, který nezná odpověď.

„Tímhle se to snad nějak srovná,“ vytáhl hrabě z kapsy obyčejný a už na pohled poloprázdný plátěný pytlík, vtiskl mu ho do ruky a zavřel za sebou dveře.

Mistr Klobása si zlost a hanbu vylil na chudácích koních, štval je celou cestu domů jako zběsilý.

Sotva vjeli uhnaní koně do dvora, věděl jsem, že je něco špatně, ale jak moc špatně, to jsem netušil. My domy máme zvláštní schopnost, o níž lidé nevědí. Jakmile dovnitř vejde někdo nemocný nebo nešťastný, poznáme to. V nejskrytějším koutě nám z toho začne prskat zeď nebo bujet plíseň, ale toho si nikdo nevšimne a my těm nešťastníkům nemůžeme nijak pomoci, jen si přejeme, aby se všechno dalo zase do pořádku. Ale to se bohužel vždycky nepodaří.

Mistr Klobása i Dorotka se nejvíc báli, co na to matka. Čekali výčitky, křik, slzy, ale paní Klobášová neřekla ani slovo. Už nikdy. Přestala mluvit, potom spát, potom jíst a pít a začátkem prosince umřela. Nedočkala se Vánoc ani svatby. Dorotka se přece jenom vdala. Sice se pro ni nenašel nikdo lepší než vdovec Vlkovský, ale Dorotčin chlapeček nepřišel na svět jako nemanželský parchant a při křtu dostal jméno Vojtěch. Vlkovský měl čtyři děti a bydlel v chalupě na spadnutí. My domy mezi sebe takové vesnické hrouceniny ani nepočítáme, ale právě tam se od nás odstěhovala radost. Do Šenkliř.

Mistr Klobása se na jaře znovu oženil, i když mu to dvě zbylé dcery rozmlouvaly a vyčítaly: že nepočkal ani náležitý rok smutku, a hlavně že si vybral vdovu z horního předměstí, jen o málo starší než ony dvě. A neřikaly se o ní pěkné věci.

Neposlouchal je. Jindřich František Klobása nechtěl zůstat sám, chtěl se zase radovat ze života. Nejenom ve dne, že slunko svítí, ptáci zpívají a kočáry jdou na odbyt tak, že musí přibírat nové učedníky a přemýšlet o rozšíření dílny. Toužil i po radostech noci. Možná si mladou vdovu

vyhlédl právě proto. Četl jí v očích, že mu je poskytne ráda a vrchovatou měrou, a to skutečně dělala.

Dlouho se z nich ale netěšil. Novomanželka se brzo po svatbě přestala smát, pak mluvit, spát a jíst a do zimy byla na márách. Úplně stejně jako první paní Klobásová. Ale proč? Tuhle novou nikdo neponížil, naopak sňatkem s panem Klobásou si polepšila. Přišla k majetku, a hlavně unikla klepům o tom, jak to bylo se smrtí jejího prvního manžela. To přece nedávalo žádný smysl!

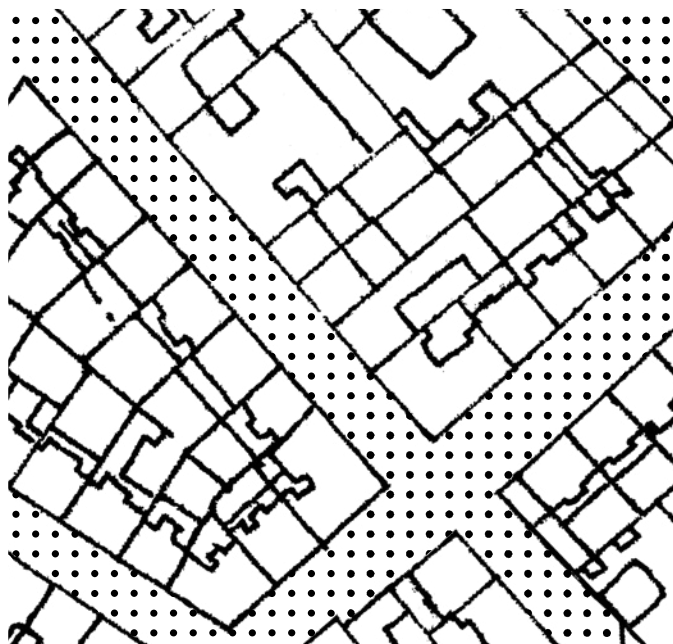
Po městě se hned začaly trosit zlé řeči. Kdopak ty dvě mrtvé asi ošetřoval, kdo jim připravoval jídlo, míchal lektvary a vařil čaje z bylin, které člověka mohou vyléčit, ale zrovna tak otrávit. Každý se v nich nevyzná, ale Klobásovy dcery ano, vedly přece lékárnou. Macechu zabít mohly, ovšem že by i matku? namítaly hlasy těch, kteří měli v hlavě trochu víc rozumu. Ale řeči neumlkly. Ani mé bytelné zdi je nedokázaly zastavit, stejně jako nedokážou zarazit mor nebo úplavici. K váženému mistru Klobásovi se doneslo, že prý dvě jeho starší dcery jsou čarodějnice, co sprovodily ze světa macechu a před ní i vlastní matku, aby mohly líhat s otcem a lítat s ním na koštěti na reje. To už se nedalo jen tak odbýt mávnutím ruky.

Za všechno může ten dům, rozzlobil se pan Klobása na mě, protože to bylo snazší než se zlobit na Boha nebo na lidi. My domy se takovým nařčením neumíme bránit. Jak by za to mohl dům, když v něm všichni ostatní byli živí a zdraví?

Ale pak, 31. července 1714, se stal zázrak! Několik dní od rána do noci přšelo, řeka se vylila z břehů, voda se hnala nahoru a brala všechno, co jí stálo v cestě — domy, vozy, dobytek i lidi, a zastavila se těsně pod domem pana Klobásy. Mistr Klobása se napřed polekal, aby v tom zase

někdo nezačal hledat čarodějnické kejkle, ale lidé měli jiné starosti. Upírali oči k nebi, ale místo aby vyhlíželi, jestli někde neletí sousedka na koštěti, modlili se k andělům strážným a neměli čas hledat viníky, které by vyprovodili do pekla.

Mistr Klobása žil spokojeně ještě několik let. Po jeho smrti mě dcery prodaly městu. Patřil ke mně i sousední horní dům a hospodářský dvůr za hradbami.

konvent

Následujícího roku do města vtrhli saští a pruští vojáci, obsadili klášter — a město mnichům konečně postoupilo konvent, který pro ně před mnoha lety nechala postavit Marie Alžběta.

Mniši si mě nedůvěřivě prohlíželi. Z kláštera museli odejít okamžitě, ale sem se hned nastěhovat nemohli. V konventu zbyla spousta nepořádku po kočárové dílně, lékárna byla zpustlá, bylinková zahrádka plná plevele,

všechno se muselo vyčistit a vyklidit. A ke všemu zmatku se před kvelbem objevil ten malý kluk. Otevřel mu bratr Ignác a neměl to srdce poslat ho pryč.

„Co tady hledáš?“

„Mistra Klobásu,“ pípl kluk. Krčil se přede dveřmi bosý, špinavý, rozcuchaný a vyděšený.

„A co mu chceš?“

„Posílá mě za ním maminka,“ řekl Vojta a pěstičkou si otřel slzy, které se mu draly do očí. Viděl, že mu zamračený mnich v hnědé kápi nevěří, a ani se mu nedivil. Takový umouněný kluk si jistě nejde objednat povoz.

Maminka Vojtovi vypravovala, že jeho dědeček je vyhlášený řemeslník, vyrábí kočáry dokonce i pro císařský dvůr ve Vídni. Chystala se za ním s Vojtou na návštěvu už dlouho, ale pořád nebyl čas a maminka se také bála setkání se zlostnými staršími sestrami.

Ale pak se stala strašná věc. Maminka zmizela. Že prý se u chlěva propadla do tůně, v mokřadu zarostlém kopřivami, kam měl Vojta zakázáno chodit.

„Nebreč, maminka je v nebi,“ řekl tatínek, ale tomu už Vojta vůbec nerozuměl. Jak může maminka být v blátivé tůni a přitom v nebi? To přece nejde! Ale hlavně nechápal, proč maminka není tady s ním. Co hledala ve vlhkém koutě, když to léto ve dne v noci přšlo a země byla podmáčená? Proč nikdo neslyšel, jak maminka volá o pomoc, kam se všichni zrovna v tu chvíli poděli?

A pak se rodina nakazila zlou nemocí, úplavicí, a tatínek a tři sourozenci na ni umřeli. Přežil jenom nejstarší

bratr a Vojta. Na chalupě v Šenklifech spolu hospodařili docela dobře jen do té doby, než si nejstarší přivedl zlou ženu a ta Vojtu vyhnala.

„Táhni si po svých!“

„Kam mám jít?“

„Někam, kde na tebe čekají.“

„Mistr Klobása zemřel už před rokem,“ řekl mnich a váhavě si kluka prohlížel. „Umíš něco?“

Otázka Vojtu zaskočila. Vždycky dělal, co mu kdo řekl, ale jestli něco umí sám od sebe? Vtom zaslechl maminku, jak mu něco šeptá do ucha.

„Znám rostliny a vím, jak působí, které jsou léčivé a které jedovaté,“ řekl nakonec hlasitěji. Ale co když ve městě rostou úplně jiné rostliny, než jaké zná z domova?

„A kde ses to naučil?“ vyptával se Ignác dál.

„Od maminky,“ zašeptal Vojta.

„Máš štěstí, přišels zrovna v pravou chvíli,“ prohlásil Ignác, jako by o Vojtovi všechno věděl, jako by z jeho uhýbavých pohledů nebo kuňkavých odpovědí vyčetl, že ho vyhnali z chalupy a on nemá kam jít. „Právě jsme se sem nastěhovali, protože klášter nám obsadili vojáci. K domu patří i bylinková zahrádka a lékárna, ale obě jsou zpustlé a my je musíme obnovit. Dokážeš to?“

Konečně otevřel dveře a pustil Vojtu dovnitř. Úzkou chodbou vyrazil do nitra domu. Vojta se za ním rozběhl, aby se mu Ignác ve tmě neztratil. Za chvíli, která Vojtovi připadala nekonečná, přece jen vyšli znovu na denní světlo. Uviděl hradby a k nim přilepené přístřešky, chlívky,

kurníky, kůlny... a také zahrádku. Neširoký pruh země u hradeb, kde se jedna přes druhou tísnily a bujely všechny možné rostliny a byliny.

„Vidíš, jak to tady vypadá,“ zavrtěl mnich pohoršeně hlavou. „Úplná spoušť! Artemisia, levisticum, melissa, menta, ocimum, salvia, origanum, archangelica,“ mumlal si neznámá slova, jako by odříkával zaklínadlo.

Vojta se k houští sklonil — a ulevilo se mu, protože některé bylinky poznal. Pelyněk, libeček, meduňku, mátu, bazalku, šalvěj, dobromysl, andělíku.

„Tak co, dokážeš to?“ zeptal se mnich znovu a vrhl na něj zkoumavý pohled.

„Naučím se to,“ odpověděl Vojta, i když úplně jistý si nebyl. Bratr Ignác asi také ne. Přesto odvedl kluka do refektáře, seznámil ho s ostatními mnichy, nabral mu do misky trochu kaše a ukázal v komoře kout na spaní.

Nazítří, sotva se pustili do úklidu lékárny, vběhl dovnitř jakýsi chlapík. Vystrojený jako pán, ale zpocený a v obličeji brunátný.

„Ve městě je úplavice,“ vykřikl.

Úplavice, polekal se Vojta. To je ona, ta zlá nemoc, na kterou umřel tatínek a sourozenci. To on ji sem přinesl. Až to mniši zjistí, hned ho vyženou a bude s ním konec.

„Musí se uvařit odvar z andělíky,“ vyhrkl. Tohle si pamatoval, i když u nich doma bylina nepomohla.

„Tak ji mazej natrhat!“ poručil mu bratr Ignác. Ten kluk jim možná bude přece jen k užitku. „Špitál uděláme zatím tady. Dejte přinést nemocného, pane radní. Nebo jich je víc?“

To už Vojta neslyšel. Stál před záhonem, který mu včera ukazoval bratr Ignác, ale dnes si vůbec nebyl jistý,

že v tom rozbujelém houští pozná právě andělíku. Zavřel oči, v duchu se pomodlil k andělíčku strážníčkovi, natrhal hrst rostlinek a spěchal dovnitř.

V konventu leželi první dva nemocní. Hodil do vařící vody několik stonků, počkal, až se vylouhují, a pak přikládal odvar nemocným ke rtům. Přitom je pořád pozoroval, jako by první doušek mohl někoho vyléčit. Ale neudělalo se jim ani hůř. Vojtovi se ulevilo a já dům jsem se cítil tak dobře, jako už dávno ne. Konečně jsem byl pro někoho útočištěm. Pro malého kluka, který si tu svou historku nejspíš vymyslel — co by takový umouněnc mohl mít společného se zámožným mistrem Klobásou? Ale my domy stojíme, kde si nás lidé postavili, nemůžeme vědět, co se děje ve vesnicích kolem města. Kdyby byl den jako každý jiný a Vojta by přišel do skutečného kláštera, rozlehlého a ponořeného do klidu a ticha, mniši by se ho asi vyptali a zjistili, jestli mluví pravdu. Ale teď na to neměli čas, museli porazit nákazu.

Nemoc nakonec odtáhla, ale nechala po sobě hodně mrtvých. Včetně saských a pruských vojáků. A ti z nich, kteří přežili, poničili klášter a odtáhli také.

Mniši v domě pod náměstím nakonec zůstali dlouhou dobu a Vojta s nimi. Vyplel záhony a začal poznávat všechny byliny, i ty, které od maminky neuměl, pomáhal v lékárně a brzo dokázal sám míchat masti i lektvary, naučil se číst a psát česky i latinsky a o mnoho let později, když mniši při klášteře zřídili gymnázium, tam dokonce vyučoval. Stal se z něj vážený pan profesor, už dávno neměl nouzi ani hlad, nadto podporoval bratra a jeho děti, kteří bydleli v Šenklifech v chalupě na spadnutí.

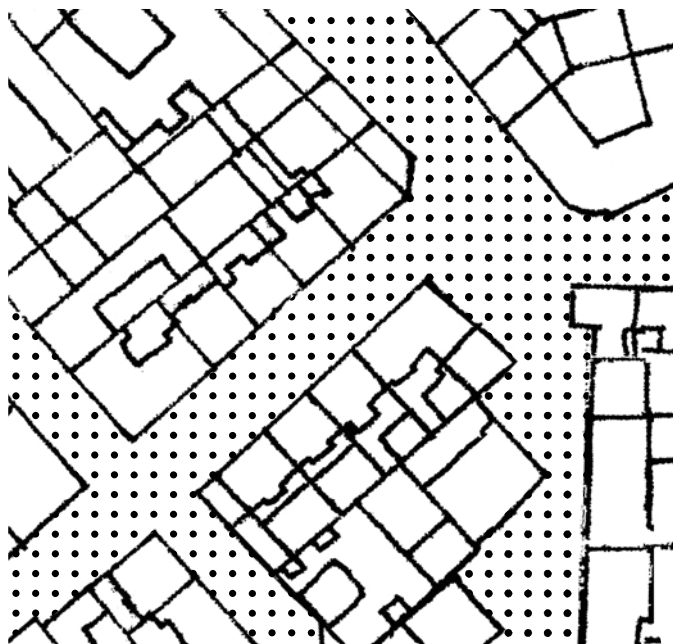
Pokaždé když mě mýjel, se ale na chvíli zastavil a zadíval se na mě. Na první pohled nejsem nijak velkolepý

a v uliční řadě by mě mohl leckdo snadno přehlédnout: jsem užší než ostatní, pod obloukovým štítem mám dvě maličká půdní okénka, o kus níž dvě větší okna do parádního pokoje a mezi nimi výklenek se soškou svatého Martina na bílém koni. A dole dveře. Malému Vojtovi kdysi připadaly obrovské a těžké a za nimi ho čekal nový život.

Vojta se na mě vždycky usmál. A já jsem se na něj usmál také. Lidé si myslí, že my domy se nesmějeme. Není to pravda. Já se směju vždycky, když mi do oken zasvítí slunko a moje světlounce šedivá fasáda zezlátne. Ale můj úsměv ani zlaté odlesky nikdo jiný než Vojta neviděl.

Žebraví mniši augustiniáni mě v roce 1746 prodali Dorotě Tencianové a začalo skoro sto padesát klidných, ale zároveň nevýrazných roků. Dorota Tencianová, Marie Magdalena Krichtalíková, Jan Ráček, Jan Koudela, Wenzel Lampein, Valentin Posch, Matyáš Svoboda, Johann Wodiczka, Jan Blažek a Franz Vodička. Majitelé se rychle střídali a jejich povolání také, pekaři, řezníci, hokynáři a krejčí, každý ve mně provozoval svou živnost, ale nikomu jsem nepřirostl k srdci natolik, aby ve mně dlouho vydržel a aby mě začal představovat a měnit k lepšímu. Ani mně z těch let nikdo neutkvěl v paměti.

j. veselý-ho synové

Když v roce 1887 vzal za mou kliku Jan Veselý, nenapadlo mě hned, že šedivé časy končí. Jan Veselý bydlel v sousedním domě, číslo popisné 154. S manželkou a syny tam pletli ponožky a pak je prodávali. Uživili se, ale žádná sláva to nebyla. Jejich dům byl sice při pohledu z ulice o maličko větší, ale na rozdíl ode mě neměl zadní trakt.

A právě ten Veselý potřebovali, aby mohli rozšířit výrobu a konkurovat Mahlerovi. Josef Mahler si hned, jak to Židům povolili, otevřel hokynářství a vinopalnu a brzo k nim přidal i tkalcovství a koupil další dům.

Janu Veselému bylo čtyřicet pět let. Věděl, že když se nerozhodne teď, neudělá to nikdy. Až do smrti bude doma štrikovat ponožky a rukavice a závidět Mahlerovi. Po dlouhém smlouvání koupil od řezníka Vodičky napřed zadní trakt a potom i přední dům do ulice. A když si pláclí a celý dům byl jeho, cítil se najednou jako v pasti. Musel nakoupit stroje. Padesát pletacích strojů! Počítal, za kolik by se dal pořídít jeden, a když to číslo vynásobil deseti a pak ještě pěti, zamotala se mu z té závratné cifry hlava. Měl sotva na polovinu a víc se zadlužovat nechtěl. Ale už se rozhodl. Vypůjčil si, nakoupil stroje, rozmístil je dole v konventu i v patře nad ním a najal ženské z města, které chodily do dílny na celý den. Už mu nestačily ty, které si po okolních vesnicích přivydělávaly pletením příze. A v kvelbu do ulice ponožky prodával.

Při klapotu strojů si ženské povídaly nejenom veselé věci, ale i ty smutné; kterou manžel bije a čím mužský všechno propije. Ve zvířeném prachu nemohly často popadnout dech a nevěděly, jak vyjdou do příští výplaty. Ale výrobě se dařilo. K ponožkám a rukavicím přibývalo dámské i pánské spodní a noční prádlo, vesty, kamaše.

Dílna rostla, měnila se ve fabriku. Továrna Jan Veselý. Pletařská továrna Jan Veselý. Veselý a synové. Nový továrník nad názvem dlouho přemýšlel. Zvažoval všechna pro a proti, ale přitom dobře věděl, který by se nejvíc líbil jemu: Jan a Václav Veselých. Ale to nejde, nemůže vyzdvihnout jenom jednoho syna a Hynka s Antonínem odstrčit. I když Václav byl z nich tří nejšíkovnější a všichni to dobře věděli.

Vybral náhradní název: J. Veselý-ho synové. Tu pomlčku mu byl čert dlužen, pořád ji někdo bude psát špatně. Moc dlouhou nebo moc krátkou nebo ji rovnou vynechávat.

Mahlerova továrna byla pořád ještě o několik kroků před nimi, i když už ne o moc. Mahler si postavil honosnou vilu, a kudy chodil, tudy sliboval, že uspořádá koncert, který bude dirigovat jeho slavný jmenovec a příbuzný. Přijede hned, jak bude mít čas. Na svatýho Dyndy, nebo taky nikdy.

Jan Veselý neměl vilu ani výběrové příbuzenstvo, zato se rozhodl kandidovat do městského zastupitelstva. Kdyby ho zvolili, měl by z první ruky zprávy, kde budou ke koupi jaké pozemky, až se továrna rozroste ještě víc a dva obyčejné městské domy jí už nebudou stačit, přestože jeden z nich má neobyčejně rozlehlý zadní trakt.

Veselý sice dával práci a živobytí možná polovině chudých rodin z města, ale do zastupitelstva se nedostal. Volili muži a ti Veselého rádi neměli. Jejich ženské dřou v továrně, místo aby se doma staraly o děti a o plotnu, a co za to mají? Almužnu, kterou chlap dokáže propít za dva večery.

Na neúspěch v obecních volbách Jan Veselý brzo zapomněl. Nejmladší syn Hynek studoval ve Vídni. O prázdninách se s kamarádem vydal do Brixenu. Domů napsal, že chtějí putovat na místo, kde ve vyhnanství žil a trpěl Karel Havlíček Borovský. O tom měl otec Veselý své pochybnosti. Podezřívá syna, že víc než utrpení národního mučedníka ho láká dobrodružná cesta na jih, opojné víno a snědé krasavice. Kdyby se Hynek chtěl vypravit do

Anglie na obhlídku továren, hned by mu poslal peníze na vlak, ale do Brixenu ať si jde po svých a za své.

Hynek si na cestu koupil levné barvené ponožky a rozedřel si nohu do krve. Zrovna on, syn jednoho z největších výrobců kvalitních pletených ponožek v monarchii! Do města se sotva dobelhal, ale nenapadlo ho jít k doktorovi. Myslel si, že to přejde, když si den dva poleží a odpočine, ale rána se zanítla a celé tělo zachvátila sněť, a než kamarád konečně sehnal doktora a zatelegrafoval Veselým, bylo pozdě.

Rodiče spěchali do Brixenu pro Hynka, ale v márnici na ně čekalo už jen jeho mrtvé tělo. Zbytečná smrt do života nepatří. Jan Veselý si dlouho vyčítal, proč Hynkovi cestu nezakázal. A proč mu na ni neposlal aspoň nějaké peníze. A proč ho nepřipoutal k továrně jako dva starší syny, proč ho nechal studovat až ve Vídni, daleko od domova. Věděl proč. Už dva synové byli na vedení jedné továrny moc, se třemi by to prostě nešlo.

Výčitky nemohly nic napravit, ale on se jimi utrápil a za dva roky umřel.

Továrnu neštěstí nepoznamenalo. Rostla a rostla. Každý den vozili na nádraží zboží a po dráze je pak posílali do všech koutů monarchie, od Terstu po Lvov. Ale já dům jsem cítil, že se už se mnou nepočítá. Nové pletací stroje a dělníky nebylo kam vmáčkнуть, a i kdyby mě chtěli rozšířit a kus přistavět, neměli kam, další domy v ulici pod náměstím na prodej nebyly.

Václav s bratrem Antonínem nechali vybudovat moderní strojovou barevnu, aby už nikdo nemusel umírat